

EN BILD BERÄTTAR

Fiskarnas hårda vardag

Vårvinter i Luleå skärgård. Två bröder på säljakt någon gång i slutet av 1920-talet. Den tredje brodern håller i kameran. Ett stycke historik från Bottenvikens fiskarnas vardag.

– Jag tror det var dagen då de sköt tio sälar, berättar Nils Johansson, 81 år, från Luleå, när han får syn på bilden.

FOTOT ÄR INLÄMNAT till Norrbottens museums arkiv, men hemma har Nils Johansson ännu fler fotografier i en låda som han tar fram på köksbordet.

– Här är de med sälbåten. Här kokar de tran. Här har Gunnar skjutit två sälar med ett skott. Och här matar de en tam fiskmå, berättar han och pekar på olika bilder.

Axel Johansson var född 1904, Gunnar 1906 och Evert, som är Nils pappa, föddes 1910.

Bröderna Johansson, liksom Nils farfar Ernst Johansson, arbetade som fiskare och bodde på Hertsölandet. Det fanns ingen riktig väg dit förrän 1936, utan de tog sig fram med häst och vagn, skidor, spark eller båt.

Det fanns bara tre hus med bofasta på Hertsölandet och en skola för barnen.

– Några barn bodde på Altappen och så var det Hanssons och Lindgrens och några andra familjer och gott om ungar hade de.

På somrarna flyttade Ernst och hans fru Matilda ut till en fiskestuga på Småskär tillsammans med en annan familj.

– De lastade sina två kor och de nio ungarna på båten och seglade dit för att fiska strömming hela sommaren. Det måste ha varit en syn när de for iväg!

DIREKT EFTER ATT Evert hade gått ut skolan började han arbeta som fiskare tillsammans med pappan och bröderna.

De fiskade allt som gick – lax, sik, öring, löja, lake, gädda och strömming. De använde nät, ryssjor och när det blev riktigt kallt gick de över till krokfiske.

Sedan sålde de till fiskhandlarna i stan, saltade och tillverkade surströmming.

Det var ett hårt jobb, och inget de blev rika på, konstaterar Nils.

– Nej, nog var det väl magert. Strömming till exempel – var det mycket av det, så gick det inte att bli av med.

Självklart åt de själva mycket fisk också.

– Ja, det var väl inte så mycket annat man åt, säger Nils och skrattar.

”Nog var de duktiga. De gjorde ju allt själva”, säger Nils Johansson när han tittar på bilderna från sin farfars, sin fars och sina farbröders liv som fiskare i Luleå skärgård. På fotografiet han håller i, farfar Ernst, född 1871.

Foto: ERIK HOLMSTEDT

DE BODDE I TORP, utan egen mark, så därför kunde de inte jaga älg eller andra större djur. Men på vintern fångade de hermeliner i kattfällor och jagade säl för att få en inkomst. Det betalades ut skottpengar på sälen, om man skickade in i käken. Därutöver sålde de tranet – fett från sälen.

Tranet kokades och användes i målarfärg, i stället för linolja under kriget.

– Det gick åt hur mycket som helst. Alla de här rödmålade gårdarna och stugorna utåt skärgården och kring hela Norrbotten har använt tran i målarfärgen.

PÅ VÅRVINTERN KUNDE de ägna ett par månader åt säljakten. De körde ut med häst och låg ute på utgrönorna och väntade tills isen gick upp på något ställe så de kunde komma åt sälen.

En bild ur Norrbottens museums arkiv: Bröderna Axel, Gunnar och Evert Johansson från Hertsölandet bildade eget säljaktslag och jagade säl på Bottenvikens is. Två bröder syns på bilden, den tredje håller i kameran.

De lastade båten på en vagn som en häst fick köra, sedan sjösatte de den där det var öppet vatten. Båten hade medar av mässing under kölen så att den enkelt kunde dras upp på isen.

Säljägaren sparkade sig fram på en så kallad skrestång, ett slags skida med polerad mässing på undersidan, drygt fyra meter lång och med en vit skärm framför sig. När jägaren närmade sig sälen la han sig ner på skrestången med sitt gevär för att smyga sig på bytet.

– Sälen är oerhört skygg. De sa att en skugga från en mås kunde skrämman ner honom under vattenytan.

Under säljakten bodde de i båten. De spände seglet över som tak, lagade mat på ett fotogenkök och sov mellan fårskinnfällor. 1943 jagade de säl för sista gången.

ÅR 1948 BÖRJADE Evert jobba på järnverket och skaffade en lägenhet på Skurholmen att bo i vintertid.

– Han blev nästan helt utan grejer en vår, då isen tog dem, och han blev tvungen att söka en anställning. Dessutom hade mamma blivit sjuk.

Bara Gunnar förblev heltidsfiskare fram till pensionen, medan de andra bröderna fortsatte fiska på fritiden.

Nils har också lagt en stor del av fritiden på fiske, under sina 30 år på järnverket. Men i dag köper han sin fisk i affären.

ULRIKA VALLGÅRDA

FOTNOT: Gamla fotografier i Norrbottens museums digitaliserade arkiv kan du hitta på länken: <http://nbmcarlotta.nil.se>